

Uitvoeringsagenda erfgoed 2021

1. Inzetten op voortzetting middelen Erfgoed Telt

Met het Rijkskader Erfgoed Telt wordt in veel facetten van het erfgoedveld geïnvesteerd. In totaal gaat het om een bedrag van € 325 mln. voor de huidige kabinetsperiode. Dit zijn tijdelijke middelen die na 2021 aflopen. Er zijn veel projecten binnen Erfgoed Telt waarop de provincies meedraaien en investeren. Voorbeelden hiervan zijn de restauraties van rijksmonumenten, de Erfgoeddeal, het programma Toekomst Religieus Erfgoed en de inzet voor restauratieleerlingen om de toekomst van het restauratievak te behouden. Enkele projecten, zoals de Erfgoeddeal, beginnen nu goed te lopen en werpen hun vruchten af. Het is wenselijk om in loop van 2021 opnieuw te kijken naar rollen, taken en het benodigde instrumentarium in overleg met OCW/RCE en VNG in de voorbereiding van een nieuw beleidskader bij het Rijk.

Onder meer het Programma Toekomst Religieus Erfgoed loopt af in 2021 als onderdeel van Erfgoed Telt. Op basis van de gemaakte afspraken bij de start van het programma hebben de provincies een beperkte rol bij kennisdeling en steunpunten. Op dit moment wordt het project vooral gedragen door de RCE en ontvangen de gemeenten nog tijdelijke middelen om kerkenvisies op te stellen. Aandacht wordt gevraagd voor de inzet daarna als de kerkenvisies er liggen die de problematiek inzichtelijk maken, veel kerken om herbestemming vragen maar de uitvoering op veel plaatsen nog moet beginnen. Hulpvragen van eigenaren en gemeenten kunnen worden verwacht zeker als veel gemeenten de middelen ontberen om vanuit erfgoed processen in te zetten, maar verzwaring van de provinciale rol is daarbij niet vanzelfsprekend.

advies

Aanbevolen wordt te inventariseren waar financiële vragen kunnen worden verwacht bij provincies en daarna de verdere inbreng provincies te bepalen. Verdere financiële vragen zijn al in beeld bij opvang scheepswrakken in archeologische depots en de aflopende inzet voor erfgoedcoaches.

Aanbevolen wordt richting nieuw kabinet in te zetten op voortzetting elementen van Erfgoed Telt zodat nieuwe investeringen worden ondersteund. Hierbij specifiek het belang van samenwerking benadrukken, waarbij onderwerpen als restauraties, transitieopgaven (Erfgoeddeal) en de toekomst van religieus, agrarisch en immaterieel erfgoed door verschillende provincies zijn aangedragen.

Position Paper erfgoed 2021-2024	Actie
Inzet voor een toekomstig erfgoedbeleid met het beleidsprogramma Erfgoed Telt als vertrekpunt.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inzetten op voortzetting middelen Erfgoed Telt 2. Vervolg onderdelen Erfgoed Telt bespreken met nieuwe minister 3. Vervolg op programma Toekomst religieus erfgoed agenderen in stuurgroep religieus erfgoed in 2021 4. Inventariseren waar financiële vragen bij provincies terechtkomen.

2. restauratieopgave voor de komende jaren in beeld te brengen

Het is noodzakelijk om zo snel als mogelijk op basis van de provinciale monumentenmonitors de restauratieopgave voor de komende jaren in beeld te laten brengen. Dit objectieve beeld

kan een belangrijk argument zijn om bij het Rijk te pleiten voor herhaling van de forse tijdelijke inzet voor (grote) restauratieopgaven. Op basis van het IPO werkbudget 2021 wordt opdracht verleend voor een inventarisatie. Dat betekent dat in februari 2021 een rapport beschikbaar komt.

Advies

De bevindingen van de inventarisatie van de restauratieopgave uitwerken als fiche van IPO richting nieuwe kabinet.

Position Paper erfgoed 2021-2024	Actie
Komen tot een gedeeld beeld tussen de overheden over de (grote) restauratieopgaven.	Inventarisatie restauratieopgave begin 2021 afronden en deze vervolgens bestuurlijk aankaarten.

3. Inzetten op de verbinding tussen erfgoed en andere opgaven

In veel opgaven wordt de verbinding gelegd tussen erfgoed en ruimtelijke opgaven waarbij de waarden van erfgoed richting en inspiratie kunnen geven voor oplossingen. Dit biedt nieuwe kansen omdat opgaven als klimaatadaptatie hoog op de bestuurlijke agenda staan en vanuit die opgaven de (financiële) inzet groot is. Op ambtelijk niveau wordt tussen OCW/RCE en IPO gewerkt aan een platform waarbij meegedacht wordt over het gebruiken van erfgoed in de ruimtelijke strategie van NOVI en andere beleidsthema's zowel op strategisch als uitvoeringsniveau.

Met de Erfgoeddeal wordt in de praktijk gebracht waar al lang over is gesproken: erfgoed wordt verbonden aan ruimtelijke opgaven en biedt oplossingsrichtingen voor onderwerpen zoals klimaatadaptatie, krimp en verduurzaming. Doordat in deze aanpak provincies, gemeenten en waterschappen co-financieren op de rijksbijdrage worden investeringen én betrokkenheid vergroot. Geconstateerd mag worden dat op dit moment de provinciale (financiële) inzet op projecten in het kader van de Erfgoeddeal groot is terwijl hierover bij de start van het programma toch duidelijk reserve bestond.

Advies:

- Inzetten op de verbinding tussen erfgoed en grote (ruimtelijke) opgaven breed oppakken zoals ook te vinden is in de NOVI. Erfgoed daarbij zien als een kwaliteit en inspiratiebron dat richting kan geven bij het oppakken van opgaven.
- Inzetten op een vervolg op de Erfgoeddeal om deze manier van denken een vervolg te geven. Het is wenselijk om bij het nieuwe kabinet aan te dringen op een vergelijkbare investering (was € 20 mln.) en daarbij zo mogelijk aan te geven om provincies zelf ook weer te willen investeren.

Position Paper erfgoed 2021-2024	Actie
1. Inzetten op de verbinding tussen erfgoed en andere opgaven	1. Acties formuleren om erfgoed concreet te verbinden aan (grote) ruimtelijke opgaven.
2. Inzetten op vervolg Erfgoeddeal	1. Belang Erfgoeddeal agenderen zodat dit wordt betrokken bij opstellen beleidskaders Rijk 2. Vragen om tijdige evaluatie van instrument Erfgoeddeal

4. Actualiseren en bevestigen bestuurlijke afspraken tussen provincies en Rijk

In 2012 zijn de bestuurlijk afspraken tussen het Rijk en de provincies ondertekend en in 2015 zijn deze herbevestigd. De afspraken gaan in op de verdeling van de middelen voor restauratie van rijksmonumenten en benadrukken daarnaast enkele onderwerpen rondom restauratie en erfgoed waarop gedeelde belangen spelen. Hierbij ontvangen de provincies jaarlijks € 20 mln van het Rijk ten behoeve van restauratie van monumenten. Op hoofdlijnen zijn de afspraken nog altijd relevant, maar enkele onderdelen behoeven verdere duiding of kunnen worden uitgebreid. Zo zijn de afspraken over de aanpak voor grote monumentenrestauraties toe aan een verhelderingsslag, weten we niet altijd hoe het met de staat van monumenten is gesteld en worden heldere afspraken over samenwerking rondom verduurzaming en het Verdrag van Faro op dit moment nog gemist.

advies

Aansturen op herijking van de in 2012 en 2015 gemaakte afspraken zodat de inzet van provincies en Rijk goed op elkaar wordt afgestemd en dat conform de inzet van het IPO uit 2017 ingezet wordt op een gedeeld beeld van de restauratieopgave door monitoring en langjarige afspraken voor de aanpak van grote monumenten worden gemaakt. Waar nodig de VNG hierin te betrekken vanuit rol en inhoud.

De afspraken bekijkende speelt het volgende:

1. Het blijvend agenderen van aandacht voor grote restauratieopgaven is onomstreden. Het is wel wenselijk om ook daadwerkelijk te komen tot invulling van een gezamenlijk meerjarenprogramma tussen IPO en Rijk.
2. De geplande evaluatie in 2018 heeft niet plaatsgevonden waardoor de afspraken stilzwijgend zijn voortgezet.
3. In de actualisatie van de bestuurlijke afspraken kan de verbinding tussen erfgoed en verduurzaming handen en voeten krijgen. Als provincies verduurzaming opnemen in regelingen dan is er meer geld nodig in het restauratiebudget of andere beleidsvelden/overheden moeten voor het onderdeel verduurzaming betalen. Op dit moment zijn er zowel op rijks- als provinciaal niveau voorbeelden van regelingen waarbij de bijdrage voor restauraties omhoog gaat als in het project ook maatregelen voor duurzaamheid worden opgenomen. Een goede combinatie van restauratie en maatregelen voor verduurzaming is van belang om dat je een monument maar één keer wilt verbouwen.

Position Paper erfgoed 2021-2024	Actie
Actualiseren bestuurlijke afspraken.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ambtelijk met OCW in gesprek gaan om actualisering van bestuurlijke afspraken voor te bereiden. 2. Bestuurlijke afspraken in gesprek met OCW bevestigen 3. Meerjarig programma grote restauratieopgaven inrichten

5. Archeologie

Omdat over enkele kwesties rondom archeologie waarover de provincies het eens zijn ambtelijk onvoldoende progressie werd geboekt bij OCW is overleg gevoerd door gedeputeerde Roy de Witte. Daarbij zijn over de concrete cases afspraken voor vervolg gemaakt. Het gaat dan om de werkwijze rondom depots en aanlevertijden van vondsten, vondsten van (vuur)wapens die vallen onder de Wapenwet en het opnemen van scheepswrakken in depots. Daarnaast zijn werkafspraken gemaakt om afstemming en overleg verder vorm te geven. Het gaat onder meer over consultatie van de provincies bij de evaluatie van de Erfgoedwet.

Advies:

Aandacht vragen voor de cruciale positie van de provincies binnen het archeologie-bestel, met name waar het de deponering en het beheer van grote vondst-complexen betreft.

De provincies zien graag dat het Rijk duidelijkheid verschaft over het Nationaal Scheepsarcheologisch Depot en dat het Rijk op schrift stelt wanneer welke vondsten daaraan worden toegewezen. Omdat in de huidige Erfgoedwet kan worden gelezen dat de provincies hier verantwoordelijkheid voor dragen kan dit worden geïnterpreteerd als een taakverzwaring ten opzichte van de oude Monumentenwet.

Position Paper erfgoed 2021-2024	Actie
Behoud de brede blik en inzet op erfgoed waarbij onderwerpen als archeologie blijven van aard zijn.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Afspraken maken met betreffende ministeries inzake: 2. informatie-uitwisseling met OCW/RCE over afstemming beleidsvoornemens die ook het beleid van provincies raken 3. Bestuurlijke afspraken maken met J&V over aanpassing van de wet Wapens en Munitie inzake de omgang met wapens als bodemvondsten. 4. Bestuurlijke afspraken maken met OCW inzake de voorgenomen aanwijzing door de minister van een Nationaal Depot voor Maritieme Archeologie 5. Samen met VNG pleiten voor ondersteuning door het Rijk van het nieuwe gezamenlijke depotbeheersysteem Archeodepot.nl

Voor de langere termijn staan natuurlijk ook nog, wat de archeologie aangaat, een evaluatie van de bestuurlijke afspraken over de steunfunctie Monumenten en Archeologie op stapel, en bestuurlijk overleg over de effecten van de aanpak stikstof op het erfgoed (denk aan natuurherstel en archeologie, vrijkomende agrarische bebouwing en cultuurlandschap etc.).